

Lausunto

23.05.2023

Asia: VN/1646/2020

Lausuntopyyntö sosiaaliturvkomitean välimietinnöstä

Lausunnonantajan lausunto

1. Sosiaaliturvalainsäädännön yhtenäistäminen (välimietinnön ehdotukset 1 ja 2)
1.1 Aiheuttavatko etuuksien erilaiset hakuajat ongelmia? Jos aiheuttavat, niin millaisia ja missä etuuksissa? Mitä mahdollisia vaikutuksia etuuksien hakuajojen yhtenäistämällä voisi olla?

-

1.2 Aiheuttavatko etuuksien erilaiset tulo- ja palkkakäsitteet ongelmia? Jos aiheuttavat, niin millaisia ja missä tilanteissa? Mitä mahdollisia vaikutuksia tulo- ja palkkakäsitteiden yhtenäistämällä voisi olla?

-

2. Toimeenpanon monimutkaisuus ja digitalisaation mahdollisuudet (välimietinnön ehdotukset 3 ja 4)
2.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotuksen 3 valmistelussa?

-

2.2 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotuksen 4 valmistelussa?

-

3. Työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyvät etuudet (välimietinnön ehdotukset 5, 6 ja 7)
3.1 Onko eri etuuksia ja eläkkeitä koskevien lakien työkyvyttömyyden käsitteissä epätarkoituksenmukaisia eroja ja jos kyllä, niin millaisia?

-

3.2 Mitä muutoksia lainsäädäntöön (erityisesti etuus- ja palvelulainsäädäntö) tulisi tehdä, jotta lainsäädäntö tukisi työ- ja toimintakyvyn ylläpitämistä ja parantamista sekä olemassa olevan työkyvyn hyödyntämistä?

-

3.3 Komitea ehdottaa arvioitavaksi mahdollisuuksia liittää työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyviin etuuksiin kannustimia ja velvoitteita osallistua palvelutarpeen arviointiin ja yhdessä asiakkaan kanssa

sovittaviin palveluihin. Ehdotuksen mukaan palvelujen saatavuus ja saavutettavuus tulee huomioida. Mitä palveluja ehdotetun arvioinnin tulisi koskea?

-

4. Työttömyysturva, työllisyyden edistäminen ja osittainen työllistyminen (välimietinnön ehdotukset 8 ja 9)4.1 Komitea ehdottaa, että työmarkkinatuen toimivuutta ja uudistamistarpeita selvitetään tilanteissa, joissa työmarkkinoille pääsy tai niille palaaminen on vaikeutunut. Mitä tilanteita ehdotetun selvityksen tulisi koskea?

-

5. Opiskelu ja osaamisen kehittäminen (välimietinnön ehdotukset 10, 11 ja 12)5.1 Komitea ehdottaa, että etuusjärjestelmän tulee tukea ihmisten jatkuvaa oppimista ja edistää osallistumisen tasa-arvoa. Miten etuusjärjestelmää tulisi uudistaa, jotta se parantaisi osallistumisen tasa-arvoa ja tukisi jatkuvan oppimisen palvelujärjestelmän uudistamista?

FSS suhtautuu positiivisesti siihen että tieto-, neuvonta, ja ohjauspalvelujen sekä muiden palveluiden uudistamisen tavoittena on mahdollistaa osaamisen kehittäminen myös niille ryhmille, jotka sitä erityisesti tarvitsevat. On tärkeää että myös etuusjärjestelmä tukee näitä tavoitteita.

FSS kuitenkin huomauttaa että etuusjärjestelmää kehittäessä, niin että se tukee jatkuvaa oppimista, on syytä ottaa huomioon myös ruotsinkielisten palveluiden laatu. Ruotsinkielisen palvelun laatu tulee olla samalla tasolla kuin vastaavat suomenkieliset, jotta osallistumisen tasa-arvo on taattua myös ruotsinkieliselle väestölle.

5.2 Komitea katsoo, että koulutukseen hakeutumisen tulee olla ensisijaista vailla ammatillista tutkintoa oleville nuorille. Miten nuorten sosiaaliturvaa tulisi uudistaa, jotta etuus- ja palvelujärjestelmien monimutkaisuus ja niiden sisälle asetetut kannustimet eivät aiheuttaisi koulutuksen tai muiden palvelujen ulkopuolelle jäämistä tai jättäytymistä?

FSS suhtautuu varovaisesti siihen, että koulutukseen hakeutuminen tulee olla ensisijaista vailla ammatillista tutkintoa oleville nuorille. Kuten välimietinnössä todetaan, on totta että, pelkän perusasteen varassa olevien työllisyysaste on matala ja yhä useampi työpaikoista edellyttää korkeaa osaamista. FSS kuitenkin katsoo että oppivelvollisuuden pidentäminen on osittain vastannut tähän ongelmaan.

On ongelmallista että nuorten työttömyysturvan edellytyksenä on koulutuksen hakuvelvoite. Velvollisuus hakea koulutukseen on ymmärrettävä, mutta sanktiolla uhkaaminen ei motivoi niitä nuoria, joilla ei ole motivaatiota tai kykyä osallistua koulutukseen. Nykyinen malli johtaa siihen, että nämä nuoret hakevat niille koulutusaloille joissa jo nyt on iso hakupaine, siinä toivossa että koulutuspaikkaa ei heille tarjota. FSS katsoo että hakuvelvoitteen sijaan, nuoria tulisi kannustaa heitä kiinnostamaan koulutukseen, palveluiden ja ohjauksen kautta.

FSS yhtyy myös Allianssin ehdotukseen viiden kuukauden odotusajan poistamisesta.

5.3 Komitea ehdottaa selvitettäväksi edellytyksiä käynnistää opintotukijärjestelmän kokonaisuudistus. Millainen opintotukijärjestelmän uudistus tukisi opiskeluajan toimeentuloa, sujuvaa opiskelua, tavoiteajassa valmistumista ja opiskelijan hyvinvoinnin ja jaksamisen kannalta mielekästä opintopolkua?

Riittävä opintotuki on perusedellytys opiskelijan hyvinvoinnin ja jaksamisen kannalta. Huoltajien tulot eivät saa vaikuttaa opintotukeen kun opiskelija muuttaa kotoa. FSS katsoo, että opintotuki tulisi sitoa indeksiin. FSS on erityisen huolissaan ammattikouluopiskelijoiden velkaantumisesta, koska opintotuki ei nykypäivänä riitä kattamaan opiskeluajan toimeentuloa. Tästä syystä, FSS katsoo, että uudistuksessa tulee asettaa tavoitteeksi se, että jatkossa opintotuki turvaisi koko opiskeluajan toimeentulon (esimerkiksi nostamalla opintotukea 100 eurolla) ja että opintotuen lainapainotteisuutta tulisi vähentää.

6. Lasten ja perheiden sosiaaliturva (välimietinnön ehdotukset 13, 14 ja 15)6.1 Komitea ehdottaa työryhmän perustamista lapsilisän uudistamiseksi. Mitä lapsilisäjärjestelmän eri uudistusvaihtoehtojen valmistelussa ja arvioinnissa tulisi ottaa huomioon?

-

6.2 Komitea ehdottaa lastenhoidon tukien järjestelmän uudistuksen käynnistämistä. Miten ja mistä lähtökohdista lastenhoidon tukien järjestelmää tulisi uudistaa?

-

6.3 Vanhemmalla on vastuu lapsensa elatuksesta. Mitä muutoksia sosiaaliturva- tai muuhun lainsäädäntöön tulisi tehdä, jotta se tukisi vanhempien elatuskykyä?

-

7. Asumismenot ja asumismenojen korvaaminen (välimietinnön ehdotus 16)7.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotuksen 16 edistämiseksi? Mikä asia tai mitkä asiat on tärkeintä selvittää?

FSS katsoo että asumistuen kehittämisessä tulee ottaa huomioon myös oppivelvollisuuden alla olevat opiskelijat. Opinto- ja asumistukea tulee korottaa sellaiselle tasolle, että kenenkään oppivelvollisen ei tarvitsisi nostaa opintolainaa. Kaikilla huoltajilla ei ole mahdollisuutta tukea nuoren opiskelua taloudellisesti. Nykytilanteessa ne nuoret, jotka joutuvat muuttamaan pois kotoa opintojensa vuoksi, ovat joutuneet rahoittamaan opiskeluaan lainalla. Tämä koskee suurelta osin ammattikouluopiskelijoita ja tilanne johtaa siihen, että he ovat valmistuessaan taloudellisesti eriarvoisessa asemassa kuin lukio-opiskelijat. Lainsäädäntö, joka käsittelee opintojensa vuoksi kotoa muuttavia nuoria, on puutteellinen ja näin ollen, lainsäädäntöä tulisi tarkastella uudistuksessa.

FSS tukee Allianssin näkemystä siitä että asumistuen tulee olla yksilökohtaista. Sosiaaliturvan uudistuksessa tulee selvittää ruokakuntien tilanne, sillä ei ole tarkoituksenmukaista että yhteen muuttavien nuorten katsotaan kuuluvan samaan ruokakuntaan. Kämpäkaveruuden todistaminen KELA:lle on yleensä työläs ja aikaavievä prosessi, mistä tulisi luopua.

Nuorten asumista on tuettava jatkossakin yleisen asumistuen muodossa. FSS katsoo, että asumistuen kohdentuminen pienpalkkaisille ruokakunnille on asianmukaista, sillä tukea saavat nuoret kuuluvat myös tähän ryhmään. FSS katsoo, että opiskelijoiden asumista tulee tukea yleisen

asumistuen kautta, sillä opiskelijat kilpailevat asunnoista yksityisillä vuokramarkkinoilla. Tuen taso tulee olla yhteneväinen muun väestön kanssa, jotta asuntoja riittää myös opiskelijoille.

8. Toimeentulotuki ja pitkäaikaisen toimeentulokitarpeen vähentäminen (välimietinnön ehdotukset 17 ja 18)

8.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotusten 17 ja 18 edistämisessä?

-

8.2 Mitkä ovat keskeisimmät toimenpiteet, joilla pitkäaikaista toimeentulotuen tarvetta voidaan vähentää?

-

9. Etuus- ja palvelupolkujen toimivuus ja palvelujen tarjoaminen (välimietinnön ehdotukset 19, 20, 21, 22, 23, 24 ja 25)

9.1 Miten työ- ja toimintakyvyn tukemista, seurantaa ja arviointia sekä työ- ja toimintakykyä tukevia palveluja tulisi vahvistaa sosiaali- ja terveydenhuollossa?

-

9.2 Mitä tulisi ottaa huomioon valmisteltaessa A) monialaista asiakassuunnitelmaa ja sitä koskevaa lainsäädäntöä? B) työkyky- ja kuntoutuspalvelujen yhtenäistä tietopohjaa ja sitä koskevaa lainsäädäntöä? C) vastuutyöntekijä-mallia eniten tukea tarvitseville?

-

9.3 Mitä muuta tulisi ottaa huomioon alaluvun 5.10 ehdotusten edistämisessä?

-

10. Sosiaaliturvajärjestelmän kannustin- ja byrokratialoukut (välimietinnön ehdotukset 26 ja 27)

10.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotusten 26 ja 27 osalta?

-

11. Asumis- ja työperusteinen sosiaaliturva ja kansainvälinen liikkuvuus (välimietinnön ehdotukset 28, 29 ja 30)

11.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotusten 28, 29 ja 30 edistämisessä?

-

12. Syyperusteisten perusturvaetuuksien yhtenäistäminen ja yhdistäminen ansioturva huomioiden (komitean esitys seuraavalle hallitukselle)

12.1 Komitea esittää syyperusteisten perusturvaetuuksien yhtenäistämistä ja yhdistämistä ansioturva huomioiden alaluvussa 6.1. Tarkoituksena on selkeyttää ja yksinkertaistaa vaiheittain etuusjärjestelmää ja sen toimeenpanoa sekä helpottaa siirtymistä etuudelta toiselle. Mitä hyötyjä ja haasteita perusturvaetuuksien yhtenäistämiseen ja yhdistämiseen voi liittyä?

FSS tukee perusturvaetuuksien yhtenäistämistä ja yhdistämistä. Etuusjärjestelmän selkeyttäminen on myös toivottu suunta nuorten näkökulmasta. Uudistuksessa on tärkeää huolehtia siitä että palveluverkko vastaa tarpeisiin ja että ruotsinkielisten palveluiden saatavuus taataan uudistuksessa.

FSS suhtautuu kuitenkin kriittisesti siihen että opintotukea ei ole sisällytetty nyt yhdistettävien etuuksien listalta. Opiskelijoiden sosiaaliturva on nykyhetkellä muita perusturvaetuuksia alhaisemmalla tasolla ja jos haluamme vähentää nuorten velkaantumista, tulisi opintotuen sisällyttämistä perusturvaetuuksiin arvioida laajemmin.

12.2 Mihin suuntaan perusturvaetuuksien yhtenäistämistä tulisi kehittää?A) etuuksien ehtojen osalta?B) toimeenpanon osalta?

A) On tärkeää että, etuusjärjestelmä huomioi nuorten muuttuvat elämäntilanteet, eikä aiheuta byrokraattista loukkaa. FSS katsoo että etuuksien ehtojen tulee olla selkeitä ja perusteltuja.

B) toimeenpanon osalta?

Etuuksien toimeenpanon osalta FSS katsoo, että itse hakemisprosessia tulee selkeyttää entistä enemmän. Monet nuoret eivät saa riittävän paljon informaatiota heitä koskevista etuuksista ja itse hakemisprosessi on usein työläs ja aikaavievä. FSS tukee Allianssin ns. etuusehdotusta, jonka myötä nuori saisi tietoonsa kaikki ne etuudet, joihin hän on oikeutettu. Etuuksista tulee myös laatia riittävän laajat informaatiopakettit suomeksi ja ruotsiksi. FSS ehdottaa myös että sosiaaliturvakomitea selvittäisi mahdollisuutta laatia koulutuspaketti nuorille tarkoitetuista etuuksista.

13. Ehdotusten priorisointi13.1 Välimietinnössä on komitean 31 ehdotusta tuleville hallituksille. Mitä kolmea ehdotusta tulisi edistää ensimmäisenä ja miksi?

FSS katsoo, että ehdotuksia 11, 12 ja 16 tulisi ehdottomasti edistää ensimmäisenä. Kasvavien elinkustannusten myötä, opinto- ja asumistuki uudistukset ovat välttämättömiä, estääksemme nuorten huono-osaisuutta ja syrjäytymistä.

14. Julkisen talouden kestävyys14.1 Sosiaaliturvauudistuksessa tehtävät ratkaisut voivat joko vahvistaa tai heikentää julkista taloutta pitkällä aikavälillä. Komitea on linjannut, että uudistuksen tulee osaltaan varmistaa julkisen talouden kestävyys työllisyyttä ja väestön työ- ja toimintakykyä vahvistamalla. Tulisiko sosiaaliturvan uudistamisella tavoitella parannusta julkisen talouden kestävyteen pitkällä aikavälillä ja jos kyllä, niin miten?

-

15. Komitean linjaukset toisen kauden työlle15.1 Komitea on linjannut toisen kautensa työstä alaluvussa 6.2. Mikä luetelluista kokonaisuuksista on tärkein ja miksi?

-

15.2 Mihin suuntaan lueteltuja kokonaisuuksia tulisi kehittää?

-

16. Mitä muuta haluat todeta sosiaaliturvauudistuksesta?

Sosiaaliturvauudistuksessa tulee ehdottomasti arvioida ehdotusten vaikutukset nuorten hyvinvointiin ja tulevaisuuteen. FSS katsoo että välimietinnössä laaditut suunnitelmat ovat pääpiirteittäin oikean suuntaisia. FSS suhtautuu kuitenkin kriittisesti siihen, että välimietinnössä todetaan, että useaa kohtaa täytyy vielä selvittää. Selvitykset ovat ymmärrettävästi tärkeitä jotta uudistukset tehdään tutkittuun tietoon perustavalla tavalla, mutta FSS toivoo että uudistus etenisi nopeammin.

von Kraemer Melina
Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf

Wasström Vilma
Finlands Svenska Skolungdomsförbund FSS rf